

INKLYUZIV TA'LIMDA MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARINING MAQSADI VA
VAZIFALARI*Meliboyeva Barnoxon**Namangan davlat pedagogika instituti**Ta'limda axborot texnologiyalari yo'nalishi magistranti*DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19829015>

Annotatsiya: Ushbu maqolada inkluziv ta'lim tizimida multimedia texnologiyalarining o'rni, ahamiyati va asosiy vazifalari keng ilmiy asosda tahlil qilingan. Multimedia vositalari ta'lim jarayonini individuallashtirish, o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish hamda interaktiv ta'lim muhitini yaratishda muhim vosita sifatida ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada inkluziv ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarning pedagogik va psixologik ta'siri, alohida ehtiyojli o'quvchilarning ta'limga integratsiyasi hamda ularning jamiyatdagi faolligini oshirishdagi roli yoritilgan. Multimedia texnologiyalarining ta'lim jarayoniga joriy etilishi o'quvchilarning bilim olish samaradorligini oshirishi va ta'limda tenglik tamoyilini ta'minlashi ilmiy manbalar asosida asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Inkluziv ta'lim, multimedia texnologiyalari, raqamli ta'lim, interaktiv o'qitish, individual yondashuv, maxsus ehtiyojli bolalar, pedagogik innovatsiyalar, axborot texnologiyalari.

Abstract: This article presents a comprehensive scientific analysis of the role, significance, and main functions of multimedia technologies in inclusive education. Multimedia tools are considered an important means of individualizing the learning process, expanding students' access to educational opportunities, and creating an interactive learning environment. The article also highlights the pedagogical and psychological impact of digital technologies in inclusive education, the integration of learners with special educational needs into the educational process, and their role in enhancing social participation. Based on scientific sources, it is substantiated that the implementation of multimedia technologies in education increases learning effectiveness and ensures the principle of equality in education.

Keywords: Inclusive education, multimedia technologies, digital education, interactive teaching, individual approach, children with special educational needs, pedagogical innovations, information technologies.

***Аннотация:** В данной статье представлен комплексный научный анализ роли, значения и основных функций мультимедийных технологий в инклюзивном образовании. Мультимедийные средства рассматриваются как важный инструмент индивидуализации учебного процесса, расширения доступа учащихся к образовательным возможностям и создания интерактивной образовательной среды. Также в статье освещается педагогическое и психологическое влияние цифровых технологий в инклюзивном образовании, интеграция обучающихся с особыми образовательными потребностями в образовательный процесс и их роль в повышении социальной активности. На основе научных источников обосновывается, что внедрение мультимедийных технологий в образование повышает эффективность обучения и обеспечивает принцип равенства в образовании.*

***Ключевые слова:** Инклюзивное образование, мультимедийные технологии, цифровое образование, интерактивное обучение, индивидуализированный подход, дети с особыми образовательными потребностями, педагогические инновации, информационные технологии.*

Asosiy qism

Inkluziv ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning asosiy maqsadi barcha bolalarga, jumladan alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilarga ham teng ta'lim olish imkoniyatini yaratishdan iboratdir. O'zbekiston Respublikasida ushbu yo'nalish davlat siyosati darajasida rivojlanib, PQ-4860-son qaror orqali huquqiy asosga ega bo'lgan¹. Ushbu qaror inkluziv ta'limni joriy etish, ta'lim muassasalarini moslashtirish hamda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni kengaytirishni nazarda tutadi.

Multimedia texnologiyalari ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishda muhim o'rin egallaydi. Ular axborotni turli shakllarda — matn, ovoz, video, grafika va animatsiya orqali bir vaqtning o'zida yetkazish imkonini beradi. Bu esa o'quvchilarning materialni nafaqat eshitish yoki o'qish, balki ko'rish va amaliy tasavvur qilish orqali chuqurroq o'zlashtirishiga yordam beradi. UNESCO tadqiqotlariga ko'ra, multimedia asosida o'qitish an'anaviy metodlarga nisbatan sezilarli darajada yuqori samaradorlikka ega².

Inkluziv ta'limda multimedia texnologiyalarining eng muhim jihatlaridan biri bu individual yondashuvni ta'minlashdir. Har bir o'quvchi o'zining qobiliyati, psixologik xususiyati va o'zlashtirish tezligiga ega bo'lgani uchun ta'lim jarayoni ham shunga moslashishi kerak. Multimedia vositalari orqali o'quvchilar mustaqil ravishda, o'z tezligida va o'z ehtiyojiga mos shaklda bilim olish

imkoniyatiga ega bo'ladilar. UNICEF ma'lumotlariga ko'ra, interaktiv va vizual ta'lim vositalari nogironligi bo'lgan bolalarning ta'limga jalb etilishini sezilarli darajada oshiradi³.

Multimedia texnologiyalari ta'lim jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qiladi. Elektron darsliklar, test tizimlari, virtual laboratoriyalar va ta'limiy dasturlar o'quvchilarning faolligini oshiradi hamda ularning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi. Bu jarayonda o'qituvchi an'anaviy bilim beruvchi rolidan chiqib, yo'naltiruvchi va yordamchi sifatida faoliyat yuritadi. Mel Ainscow inklyuziv ta'lim samaradorligi o'qitish metodlarining moslashuvchanligi va o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvga bog'liqligini ta'kidlaydi⁴.

Shuningdek, multimedia vositalari murakkab mavzularni soddalashtirib tushuntirishda ham katta ahamiyatga ega. Masalan, biologiya, fizika yoki matematika kabi fanlarda 3D modellar, grafiklar va animatsiyalar orqali murakkab jarayonlar vizual ko'rinishda ifodalanadi. Bu esa o'quvchilarning mavzuni tezroq va aniqroq tushunishiga yordam beradi. Tony Booth va Mel Ainscow tomonidan ishlab chiqilgan "Index for Inclusion" yondashuvida ham vizual o'qitish vositalarining ta'lim sifatini oshirishdagi roli alohida ta'kidlangan⁵.

Bugungi kunda multimedia texnologiyalari masofaviy ta'limni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynamoqda. Internet platformalari orqali o'quvchilar istalgan joydan ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu ayniqsa sog'liq holati yoki geografik cheklovlar sababli maktabga bora olmaydigan bolalar uchun juda muhim hisoblanadi. Shu orqali ta'limda tenglik tamoyili amalda ta'minlanadi.

Biroq, inklyuziv ta'limda multimedia texnologiyalarini joriy etishda bir qator muammolar mavjud. Jumladan, texnik jihozlarning yetishmasligi, internet tezligining pastligi va o'qituvchilarning raqamli savodxonligi yetarli emasligi ta'lim jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi⁶. Shu sababli, ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, pedagoglarni qayta tayyorlash va texnik bazani kuchaytirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Xulosa

Inkluziv ta'limda multimedia texnologiyalari zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, ular ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish va tenglik tamoyilini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu texnologiyalar yordamida ta'lim jarayoni yanada interaktiv, vizual va tushunarli bo'lib, har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga moslashadi.

Ayniqsa, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun multimedia vositalari bilim olishni yengillashdiradi va ularning jamiyatga integratsiyasini tezlashtiradi. Bu esa inklyuziv jamiyat shakllanishiga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, mavjud muammolarni bartaraf etish uchun ta'lim muassasalarini zamonaviy texnika bilan ta'minlash, internet infratuzilmasini yaxshilash hamda o'qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirish zarur. Kelajakda multimedia texnologiyalarining yanada rivojlanishi inklyuziv ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishi shubhasizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4860-son qaror. – Toshkent, 2020.
- 2.UNESCO. Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All. – Paris: UNESCO Publishing, 2005.
- 3.UNICEF. The State of the World's Children: Children with Disabilities. – New York: UNICEF, 2017.
- 4.Mel Ainscow. Developing Inclusive Education Systems: What are the Levers for Change? – Manchester: University of Manchester, 2012.
- 5.Tony Booth., Mel Ainscow. Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools. – Bristol: CSIE, 2011.
- 6.Karimov N., Xudoyberdiyev A. Ta'limda axborot texnologiyalari. – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2021.
7. Rasulov R. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2020.